

*М.М. Лабач**Львівський державний університет безпеки життєдіяльності*

РІДНА КУЛЬТУРА ЯК ДУХОВНИЙ ЗАХИСТ ОСОБИСТОСТІ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Розглядається проблема збереження національної свідомості, етнічної самобутності та духовної стійкості особистості в умовах глобалізації. У ХХ столітті глобалізація стала своєрідним викликом окремій людині й людству в цілому, оскільки поставила кожному країну перед необхідністю збереження свого власного обличчя, ідентичності, бо створила загрозу існуванню окремих народів як національних спільнот. Акцентується на проблемі збереження національної ідентичності як духовного захисту особистості, зокрема, і на тому, що може зробити для цього сучасна вища школа, навчаючи й виховуючи молоду людину. Учені, які досліджують цю проблему в гуманітарній сфері, здебільшого, виокремлюють її людинознавчі, антропоцентричні аспекти, які, власне, й нас цікавлять найбільше. Тому плекання цінності кожної окремої людини, яка є членом національної спільноти – перша ідея, що повинна зміцнюватися в сучасному освітньому просторі. Протягом довгого часу формування української нації, її менталітету окремішність, незалежність, демократичні засади життя були основоположними і принциповими для нашого народу, а саме вони є безпековими щодо асиміляційних процесів, які обов'язково супроводжують глобалізацію. Формування свідомості людини, яка знає й розуміє ці засади, можливе й буде успішним за умови продуктивного використання всіх надбань української культури, мови – тих концептів, які завжди відігравали надзвичайно важливу роль у менталітеті нашого народу. Виокремлено кілька напрямів формування сучасного громадянина й спеціаліста, а саме: в умовах глобалізації та її поширення використовувати зміст і технології глобальної освіти не лише в напрямку неунікної полікультурності, але й розпрацьовувати цей напрям для посилення національної свідомості щодо розуміння цінності своєї культури в мультикультурному світі; акцентувати на необхідності вписування національної культури в контекст європейської та світової, оскільки вона самодостатня, надзвичайно цікава, самобутня, і саме через свою культуру Україна може заявити про себе світові; прищеплювати курсантам і студентам естетичну культуру, виробляти естетичні смаки, інтерес до національної та світової культурної спадщини, тим самим впливаючи на формування емоційного інтелекту; використовувати всі доступні засоби медіа-освіти, які дають, практично, необмежені можливості у вивченні навчальних дисциплін та для ознайомлення з культурологічними освітніми матеріалами віртуального простору тощо.

Наголошено, що вища школа повинна активно формувати й виховувати не маргінальну людину, а високоосвіченого, свідомого інтелігента, який, будучи висококваліфікованим спеціалістом у тій чи іншій галузі, стане також гідним громадянином своєї Держави та інкультурною особистістю. Потужним засобом такого формування є гуманітарні дисципліни, зокрема, «Українська мова і культура», які вивчаються за навчальними планами всіх спеціальностей.

Ключові слова: глобалізація, етнічна самобутність, національна свідомість, маргінальна особистість, інкультурна особистість, ніхонджирон, етнічна маргіналізація.

Процеси глобалізації в сучасному світі активно розвиваються, вчені їх широко досліджують у різних аспектах, а самих концепцій глобалістики, як і визначень поняття «глобалізація», є величезна кількість. Це явище нашої сучасності, яке втягнуло в свою орбіту всі народи й держави, звичайно, цікаве з багатьох точок зору, але ми, не претендуючи на повноту, акцентуємо увагу лише на одному його ракурсі: як може сучасна вища школа підготувати молоду людину до про-

тистояння деяким негативним наслідкам глобалізації в сучасному суспільстві і як пересічна людина повинна використати набуті знання для зміцнення своєї опірності цим наслідкам.

Отже, в ХХ столітті глобалізація стала своєрідним викликом окремій людині й людству в цілому, оскільки поставила кожному країну перед необхідністю збереження свого власного обличчя, ідентичності, бо створила загрозу існуванню окремих народів як національних спільнот. Ми не бу-

Інформація про автора:

*Лабач Марта Миколаївна, завідувач кафедри українознавства навчально-наукового інституту психології та соціального захисту, кандидат педагогічних наук, доцент
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності
ukr.ldubgd@gmail.com, 096 271 63 74*

демо говорити про глобалізацію в економіці, а акцентуємо на проблемі збереження національної ідентичності як духовного захисту особистості, зокрема, і на тому, що може зробити для цього сучасна вища школа, навчаючи й виховуючи молоду людину, тобто, тільки про її соціально-культурні наслідки.

Проблемами глобалізації в сучасному світі займається дуже багато вчених у багатьох країнах, і оскільки не ці проблеми, а їх наслідки є предметом нашого дослідження, то ми тільки назвемо прізвища найбільш відомих і сконцентруємо увагу на іншому – як сформулювати чи підсилити послаблену національну ідентичність, яка піддається зараз негативним впливам саме через глобалізацію. «Становлення глобалістики як особливої галузі наукового пізнання припадає на кінець 60-х початок 70-х років. Абсолютно реальною стала альтернатива: або людство знайде шляхи раціонального розв'язання глобальних проблем, або загине» [2, с. 204]. Йдеться, звичайно не лише про фізичне знищення людства, але й про занепад, нівеляцію національних особливостей, тобто, зникнення цілих народів. Треба сказати, що в усіх працях, в яких розглядаються проблеми глобалізації в сучасному світі, обов'язково йде мова про вплив цих процесів на культуру в цілому й на окрему людину зокрема. Назвемо, отже, найбільш відомих дослідників глобалізації як процесу, що набуває все більш нестримного розвитку: А. Печчеї (італійський економіст і підприємець, засновник Римського клубу, що його, власне, в 1968 р. було організовано для дослідження глобальних проблем людства і перспектив його розвитку), Дж. Форрестер, Д. Медоуз, Дж. Барні, Г. Кан, А. Бомбар та інші. В Україні одним із перших ці проблеми досліджував Володимир Вернадський, а згодом – В.Бар'яхтар, В.Вергун, М.Голубець, В. Гнець, В. Горбулін, Я.Дашкевич, С.Дорогунцов, М.Долішній, М. Дністрянський, В. Кремень, М. Кулуніч, В. Мороз, Ф. Рудич, К. Ситник, О. Тимченко, В. Манжола, В. Шевчук [2, с. 208-209] та інші.

Один із найбільш відомих у світі дослідників проблем у сфері глобалізації та теорії глобального суспільства Ульріх Бек у праці «Що таке глобалізація?», дає фактично визначення цього неминучого явища: «Глобалізація означає пізнаване на практиці знищення кордонів повсякденної діяльності в різних сферах господарювання, інформації, екології, техніки, транскультурних конфліктів і громадянського суспільства, означає, отже, щось у принципі давно знайоме і одночасно незрозуміле, таке, що важко зрозуміти, і що з величезною силою змінює наше повсякденне життя й змушує всіх пристосовуватися й відповідати на ці зміни. Гроші, технології, товари, інформація, отрути «переступають» кордони, ніби їх зовсім немає. Навіть речі, обличчя та ідеї, що їх уряди не хотіли б пускати до

своїх країн (наркотики, нелегальні мігранти, критика порушення прав людини), знаходять шляхи проникнення. Якщо розуміти глобалізацію саме так, то вона означає анулювання віддалей, занурення в часто небажані й незрозумілі транснаціональні форми життя або, йдучи за визначенням Ентоні Гідденса, в діяльність і (спів)існування, які не визнають віддалей (зовні віддалених один від одного світів, національних держав, релігій, регіонів і континентів)» [17].

Дослідник сучасної інформаційної епохи іспанський соціолог, письменник, філософ і економіст Мануель Кастельс, автор відомої праці «Інформаційна епоха. Економіка, суспільство, культура», зокрема, з тривогою констатує, що є загроза для ідентичності особистості в епоху глобалізації, а тому необхідно адаптувати людину до нових викликів, які загрожують, відтак, цілим народам (Один із підрозділів його книги так і називається «Я в інформаційному суспільстві»). Він, зокрема, покликається на японського вченого Йошіно, який досліджував таке поняття, як ніхонджирон, що стосується ідеї унікальності японців (до речі, саме теоретики ніхонджирону мали потужний вплив на формування світогляду японців у цілому). Цей учений, що дуже примітно і повинно зацікавити й українців, говорить про «культурний націоналізм» японців і визначає його як «завдання відродження національної спільноти через створення, збереження й посилення культурної ідентичності народу, коли вона, якщо це відчувається, зникає або знаходиться під загрозою. Культурний націоналіст розглядає націю як продукт унікальної історії та культури і як колективну єдність, наділену унікальними властивостями» [8].

Мусимо деталізувати поняття «ніхонджирон», що виникло на основі культурного руху XVII-XVIII ст. кокугаку, послідовники якого відстоювали самобутність японської культури і говорили про необхідність відійти від впливу на неї культури китайської. У 60-70-х роках XX ст. ця теорія набула ще більшого впливу, і ми дозволимо собі назвати головні її положення, бо це важливо й для нас. Ці положення підкреслюють унікальність японців у ставленні до природи, в неповторному одязі та особливій їжі а також наполегливо акцентують на японській **мові** (підкреслили ми – М.Л.) як на головному аспекті унікальності нації. Якщо пам'ятати про ізольованість японців від західної культури дотепер і їхнє прагнення зберегти, власне, свою самобутність, при цьому беручи активну участь у світових інформаційно-технологічних процесах, можна побачити приклад того, як навіть в епоху надзвичайної активності глобалізаційних процесів можна зберегти своє національне обличчя.

Дослідники глобалізації як усесвітнього явища виділяють «понад шість десятків глобаліс-

тичних проблем, які є своєрідними індикаторами кризи сучасної цивілізації» і між ними «проблема руйнації духовного середовища суспільства», [2, с.213], яке, власне, руйнується через проникнення не найкращих зразків чужих культур в національні середовища, займає не останнє місце, а означена нами проблема збереження рідної культури, що є духовним оберегом для людини, без сумніву, належить до цього спектру. Масовізація культури, її космолітизація, заникання історичної пам'яті, манкуртизація (те саме, що й яничарство), свідомості, поширення космополітичної «філософії» «де добре – там і батьківщина» - лише окремі риси й ознаки негативних наслідків глобалізації, які набувають, на жаль, усе більш виразних рис.

Сучасні дослідники проблем освітнього простору України підкреслюють, що складність ситуації полягає ще й у тому, що «під гаслом євроінтеграції до міжнародного культурно-освітнього, політико-правового, соціально-економічного цивілізованого світового та європейського суспільства впровадження західних стандартів призвело до очевидної профанації ціннісноутворюючих гуманітарних знань. Така послідовна «європеїзація», яка розкриває лише гірші та крайні сторони українського суспільства, все більше знищує цінність фундаментальних знань, виводячи на перший план лише професійні вузькоспеціалізовані дисципліни. Наукові, філософські, релігійні основи світогляду стрімко поступаються місцем комерційному виміру знань, духовності. Існування в цілому» [18].

З іншого боку, не можна не сказати, що не так давно на державному рівні прийнято дуже важливий документ – Указ Президента України № 286/2019 від 18.05.2019 «Про Стратегію національно-патріотичного виховання». Це дуже потрібно й актуально, бо саме патріотичне виховання спрямоване на формування національної свідомості молодого покоління. У Загальних положеннях «Стратегії», зокрема, сказано: «Національно-патріотичне виховання набуває характеру системної і цілеспрямованої діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, закладів освіти, організацій громадянського суспільства, громадян з формування у людини і громадянина високої національно-патріотичної свідомості, почуття відданості своїй Українській державі», а мета стратегії сформульована дуже чітко і, на наш погляд, правильно й актуально для сьогоденного моменту: «визначення пріоритетів та основних напрямів національно-патріотичного виховання, зокрема дітей та молоді, розвитку відповідних інститутів держави і суспільства, забезпечення змістового наповнення національно-патріотичного виховання на основі формування **національно-культурної громадянської ідентичності, національно-патріотичного світогляду** (виділили ми – М.Л.),

збереження та розвитку суспільно-державницьких та духовно-моральних цінностей Українського народу». [16]. Без усілякого сумніву, саме виокремлені поняття є архіважливими для втримання позицій національного духу перед негативними впливами глобалізації.

Ми знаємо, що лише після відновлення Незалежності наш народ зміг на повен голос заявити й про своє глибоке національне коріння та неповторну ідентичність – вони непоправно постраждали від тоталітарного режиму, синдрому якого ще довго будуть переслідувати нас. Якщо до цього додати глобалізаційні процеси, що не оминули Україну, сусідство з агресором, який розпочав війну, кількасотлітні впливи імперії щодо не просто розмивання, а нищення нею, власне, української ідентичності, то стає зрозуміло: перед нами стоїть завдання надзвичайної складності, від виконання якого залежить саме буття нації. Це завдання полягає, зокрема, в тому, щоб сформувати, підсилити певні світоглядні засади, в нашому випадку, молоді, як це свого часу зробили японці. Для цього мусимо використати багатий матеріал, що його дають нам дослідження українських етнопсихологів – вони акцентують увагу на тих засадах і рисах української людини, які відрізняють її від інших, а саме це дозволяє підсилити ідею власної ідентичності в час, коли в процесі глобалізації світ уподібнює суб'єктів один до одного, провадить до затирання індивідуальності аж до її зникнення. Тому плекання ідеї цінності кожної окремої людини, яка є членом національної спільноти – перша ідея, що повинна зміцнюватися в сучасному освітньому просторі, хоча технократичне суспільство цьому не сприяє. Це повинно стати фронезисом – практичною мудрістю (С.Кримський).

Накреслюючи завдання щодо роботи з молоддю в руслі цих проблем (а ми вже давно працюємо в цьому напрямку), необхідно актуалізувати дуже важливий документ - «Декларацію Мехіко», яка відіграє й зараз у час глобалізаційних перетворень, важливу роль, хоча була прийнята ще в 1982 році на Всесвітній конференції з політики в сфері культури, що її провела ЮНЕСКО в Мексиці. Кожен із пунктів цієї декларації скерований, власне, на те, аби зберегти самобутність культури народу, і в одному з них, зокрема, підкреслено: «Культурна самобутність є неоціненним багатством, яке розширює можливості для всебічного розвитку людини, мобілізуючи кожен народ і кожну групу, спонукаючи їх черпати сили у своєму минулому, засвоювати елементи інших культур, сумісні зі своїм характером, і в такий спосіб продовжувати процес само творення» [19].

Увесь корпус української літератури, мистецтво, наша мова – унікальні і, власне, нашу непо-

вторну національну ідентичність та культурну самобутність відображають. Багате уявлення про світогляд нашого народу, його характерні особливості дає вся національна культура, яка, власне, як і культура будь-якого іншого народу, вибудовує ті підвалини, які вирізняють той чи інший народ між іншими спільнотами в епоху загроз глобалізаційного уподібнення. Вони підсилюють, зміцнюють почуття прив'язаності до Вітчизни, закладене в кожному народі на генетичному рівні, а, за вмілого використання всіх засобів, що їх дає культура, можуть сформувати міцне почуття національної ідентичності, практично, незнищимо, як це було в людей, що могли навіть віддати життя за Батьківщину. Поклинемося на знаного в цілому світі британського політолога Ентоні Д.Сміта, який у праці вивчає особливості формування різних типів націй у культурологічному розрізі. Одним із головних чинників у процесі формування нації він визначає «територіалізацію» – життя більшості тієї чи іншої спільноти на батьківщині і, крім того, «зміцнення колективних спогадів і любові до конкретних історичних територій» [13, с.69], внаслідок чого народ закорінюється в свою історичну батьківщину, а воно (закорінення), власне, узабезпечує від руйнівних впливів глобалізаційних процесів. У своєму дослідженні Ентоні Д.Сміт навіть уживає таке, здавалося б, лірично-емоційне поняття, як «освячення батьківщини», що означає глибокий пошанівок і благоговійне ставлення до самої землі, на якій живеш, до героїв її минулого, до історичної пам'яті. «Тільки-но освячена таким способом батьківщина вже й сама стає могутнім культурним ресурсом для підтримки чуття національної ідентичності» [13, с.70]. Безперечно, ця концепція має не оціненне значення для усвідомлення й нами, українцями, своєї ідентичності як потужної охорони від негативних асиміляційних процесів, що супроводжують глобалізацію.

«Освячення батьківщини», за Ентоні Д. Смітом, неможливе без світогляду, в якому ця батьківщина-земля посідає центральне місце, і саме такий світогляд формує рідна культура. Цей процес неможливо уявляти як певну механістичну залежність: є знання – є світогляд і навпаки. Нам ідеться про те, що, за умови правильно вибудованого ланцюга «ранне виховання в родині – дошкільний заклад – школа – вища школа» саме у вищій школі були розставлені всі ті акценти, які матимуть значення в долі як окремої людини, так і Держави та нації в цілому. Безперечно, роль рідної мови в цих процесах чи не найважливіша, бо вона формує з найперших років життя мовну картину світу, супроводжує все життя людини, формує її і є її еством, а не тільки засобом комунікації. Є надзвичайно багато спеціальних та науково-популярних розвідок щодо цієї проблеми, і тому ми не будемо

на цьому питанні зупинятися, бо воно дуже добре опрацьовано, а детальніше розглянемо роль інших факторів у зміцненні опірності негативним впливам глобалізаційних процесів.

Так, вивчаючи українське бароко в курсі «Української культури», ми особливо наголошуємо на, власне, його «українськості», неповторності й оригінальності адже в культурі козацького (мазепинського) бароко якнайкраще втілюються світоглядні, ментальні риси нашого народу, і саме це було чи не головною причиною кількохсотлітніх заборон його усебічного вивчення спочатку в Російській імперії, а потім і в імперії радянського тоталітаризму. Разом із тим, саме українське бароко свідчить також про нашу незаперечну приналежність до західноєвропейської культурної традиції. Але, крім усього іншого, в цю добу було дуже популярна ідея «пізнай себе» - це особливо підкреслює один із найбільш авторитетних дослідників українського бароко Леонід Ушкалов, бо від цієї ідеї один крок до іншої - усвідомлення й самим народом своєї окремішності, і тоді цей екзистенційно-«вертикальний» принцип (він стосується окремої особистості – М.Л.), набуває виразного національного звучання, а «як нарід лиш до пізнання самого себе прийшов, втогди стережись народність его оскорбляти» [14, с. 12]. Звичайно, міцна самосвідомість народу – це вже дуже надійний духовний захист від негативів глобалізації.

Треба говорити також і про своєрідний «культурний щит», яким є для нас ще один національний феномен - абсолютно новий і неповторний напрям у світовому кінематографі, що його створив Олександр Довженко – українське поетичне кіно. Адже саме воно надзвичайно колоритними мистецькими засобами стверджує, що ми кардинально відрізняємося своєю вдачею (менталітетом, національним характером) від інших народів, а знання про це й усвідомлення подібних культурних феноменів та їх неперехідного значення, безперечно, зміцнює й загартовує духовну стійкість народу в процесах культурної дифузії (взаємовпливи й взаємопроникнення культур), яка може мати й асимілятивні загрози. Свого часу фільми Довженка «Земля» й «Звенигора» були заборонені за тоталітарного радянського режиму через, власне, цей головний контрапункт: українці – не росіяни. Але тут додається ще одна проблема, бо, за нашими спостереженнями, сучасна молодь не готова адекватно сприймати кіно Довженкового рівня (і не тільки його, а й літературу «високого гатунку»), бо вихована, переважно, на не найкращих кінематографічних та літературних зразках, здебільшого, не має естетичного смаку, звикла до масового «ширпотребу». Вища школа, яка покликана навчити й виховати сучасного спеціаліста-інтелігента, мусить ліквідувати й цю прогалину – в іншому випадку її заповнює низькосортний «культурний продукт»,

який може ослабити й без того нестійкі світоглядні й культуротворчі підвалини, захитати національну ідентичність. Постає, отже, ще й додаткова проблема – прищеплення естетичного смаку на проти- вагу маскультурному.

Зайве говорити, мабуть, (а усвідомлення цієї ідеї навіть у найтемніші часи не покидало українців), які потужні змісли щодо формування національної свідомості сучасної молоді містить у собі та яке охоронне значення для нашої національної ідентичності має творчість Батька української духовності й творця нації Тараса Шевченка, яку ми вивчаємо в сучасному контексті і яка, власне надзвичайно актуальна в світлі теперішніх подій. Про націєтворче значення Шевченка є цілий корпус досліджень – дискурс їх надзвичайно широкий, тому ми тільки констатуємо це, посилаючись на відповідну літературу [4, 5, 6, 7] та ін.

Свого часу видатний український філософ Сергій Кримський, відповідаючи на питання про те, яку роль відіграє національна ідея в епоху глобалізації (а ми додамо, що проблема національної ідеї ще більше загострилася в останні кілька років у зв'язку з політичною ситуацією в Україні), сказав: «Нині вітер історії працює на національну ідею, яку сприймають як протипагу глобалізації. Тут виявляється, що людина — це не Робінзон у чужому світі. Вона має дім, сім'ю, рід, націю, країну, земляцтво. Самовизначення у цій спільності й становить зміст ідентифікації. Підвищення рівнів самоідентифікації людей у національному світі й веде до усвідомлення своєї нації як суб'єкта світової історії, а в кінцевому результаті — до специфічного автопортрета людства. Загальнолюдське не існує за межами нації» [20]. Відповідно, завдання вищої школи щодо виховання сучасного інтелегента, який є «втіленням духовних сил нації» (Сергій Кримський), повинно реалізовуватися, на нашу думку, в кількох напрямках, а саме: в умовах глобалізації та її поширення використовувати зміст і технології глобальної освіти не лише в напрямі неунікної полікультурності, але й використовувати цей напрям для посилення національної свідомості щодо розуміння цінності своєї культури в мультикультурному світі; акцентувати на необхідності вписування національної культури в контекст європейської та світової, оскільки вона самодостатня, надзвичайно цікава, самобутня, і саме через свою культуру Україна може заявити про себе світові; прищеплювати курсантам і студентам естетичну культуру, виробляти естетичні смаки, інтерес до національної та світової культурної спадщини, тим самим впливаючи на формування емоційного інтелекту; використовувати всі доступні засоби медіа-освіти, які дають, практично, необмежені можливості у вивченні навчальних дисциплін та

для ознайомлення з культурологічними освітніми матеріалами віртуального простору тощо.

У розвідці Оксани Пахльовської «Проект Європи: «Plures in unum» («Єдність у багатоманітності») читаємо: «Європа – це цивілізаційний простір, основною умовою існування якого є збереження культурного розмаїття. Власне, Європа як цивілізація постала з культурного розмаїття, а спільним знаменником цивілізації став її антропоцентричний вимір. Це проблематика гігантської складності, яку, звичайно, не можна вичерпати кількома формулами» [11, с.599]. Власне, ми хочемо особливо підкреслити поняття «антропоцентричний вимір цивілізації», бо якщо підходити з таким мірилом до визначення цінності того чи іншого цивілізаційного простору, то, безперечно, в центрі його буде окрема людина, як оригінальна, ні на кого не подібна особистість зі своїми, зокрема, й національними ідентифікаційними рисами, здатна протистояти «етнічній маргіналізації» (Ф. Бацевич).

Глибоко закорінена в рідну культуру людина може бути й інкультурною особистістю, яка знає інші мови, культуру інших народів – це продуктивний і позитивний наслідок глобалізації, і саме до такого шляху ми повинні змагати, саме таку особистість маємо обов'язок виховувати.

Список літератури:

1. Андрусів Стефанія. Модус національної ідентичності: Львівський текст 30-х років ХХ ст. – Тернопіль: Джура, 2000. – 340 с.
2. Губерський Л., Андрущенко В., Михальченко М. Культура. Ідеологія. Особистість: Методолого-світоглядний аналіз. – К.: Знання України, 2009. – 578 с.
3. Бацевич Ф.С. Словник термінів міжкультурної комунікації. – Електронний ресурс: terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com/slovnuk
4. Грабович Григорій. Поет як міфотворець: семантика символів у творчості Тараса Шевченка. – Київ: Критика, 1998. – 206 с.
5. Дзюба Іван. Тарас Шевченко. – К.: Видавництво Києво-Могилянської академії, 2008. – 720 с.
6. Забужко Оксана. Шевченків міф України. Спроба філософського аналізу. – Київ: Комора, 2017. – 304 с.
7. Зайцев Павло. Життя Тараса Шевченка. – К: Критика, 2004. – 325 с.
8. Кастельс Мануель Інформаційна епоха. Економіка, суспільство, культура : Електронний ресурс: <https://krytyka.com/ua/reviews/internet-galaktyka-mirkuvannya-shc>.
9. Кримський Сергій. Під сигнатурою Софії. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 367 с.
10. Масенко Лариса. Мова і суспільство. Постколоніальний вимір. Електронний ресурс: <http://varnak.psend.com/lmasenko.html>

11. Пахльовська О. Україна і Європа в 2001-му: десятиліття втрачених можливостей // Сучасність. – 2001. – № 7 – 8. – С. 78 – 85.

12. Сверстюк Євген. Шевченко понад часом. Есеї. – ТОВ «Кліо», 2011. – 280 с.

13. Сміт Д.Ентоні. «Культурні основи націй. Ієрархія, заповіт і республіка» (К.: Темпора, 2009. – 312 с.)

14. Ушкалов Леонід. Від бароко до постмодернізму. – Київ: Грані-Т, 2011. – 552 с.

15. Ющук Іван. Рідна мова й інтелект // Слово просвіти. – №43, 25-31 жовтня, 2012 р.

16. Указ Президента України «Про Стратегію національно-патріотичного виховання» 286/2019, 18.05.2019. Електронний ресурс: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/995_730

17. <https://web.archive.org/web>

18. <https://fip.dp.ua/index.php/FIP/article/view/319>

19. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/995_730#o1

20. https://dt.ua/CULTURE/sergiy_krimskiy_vid_nashogo_mileniumu_vashomu.html

References:

1. Andrusiv Stefaniia. Modus natsionalnoi identychnosti: Lvivskiy tekst 30-kh rokiv KhKh st. – Ternopil: Dzhura, 2000. – 340 s.

2. Huberskiy L., Andrushchenko V., Mykhalchenko M. Kultura. Ideolohiia. Osobystist: Metodoloho-svitohliadnyi analiz. – K.: Znannia Ukrainy, 2009. – 578 s.

3. Batsevych F.S. Slovyk terminiv mizhkulturnoi komunikatsii. – Elektronnyi resurs: terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com/slovyk

4. Hrabovych Hryhorii. Poet yak mifotvorets: semantyka symvoliv u tvorchosti Tarasa Shevchenka. – Kyiv: Krytyka, 1998. – 206 s.

5. Dziuba Ivan. Taras Shevchenko. – K.: Vydavnytstvo Kyievo-Mohylianskoï akademii, 2008. – 720 s.

6. Zabuzhko Oksana. Shevchenkiv mif Ukrainy. Sproba filosofskoho analizu. – Kyiv: Komora, 2017. – 304 s.

7. Zaitsev Pavlo. Zhyttia Tarasa Shevchenka. – K.: Krytyka, 2004. – 325 s.

8. Kastels Manuel. Informatsiina epokha. Ekonomika, suspilstvo, kultura : Elektronnyi resurs: <https://krytyka.com/ua/reviews/internet-galaktyka-mirkuvannya-shc>.

9. Krymskiy Serhii. Pid syhnaturoiu Sofii. – K.: Vydavnychiy dim «Kyievo-Mohylianska akademiia», 2008. – 367 s.

10. Masenko Larysa. Mova i suspilstvo. Postkolonialnyi vymir. Elektronnyi resurs: <http://varnak.psend.com/lmasenko.html>

11. Pakhlovskaya O. Ukraina i Yevropa v 2001-mu: desiatylittia vtrachenykh mozhlyvostei // Suchasnist. – 2001. – № 7 – 8. – С. 78 – 85.

12. Sverstiuk Yevhen. Shevchenko ponad chasom. Esei. – ТОВ «Кліо», 2011. – 280 с.

13. Smit D. Entoni. «Kulturni osnovy natsii. Ierarkhiia, zapovit i respublika» (K.: Tempora, 2009. – 312 s.)

14. Ushkalov Leonid. Vid baroko do postmodernizmu. – Kyiv: Hrani-T, 2011. – 552 s.

15. Yushchuk Ivan. Ridna mova y intelekt // Slovo prosvity. – №43, 25-31 zhovtnia, 2012 r.

16. Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro Stratehiu natsionalno-patriotychnoho vykhovannia» 286/2019, 18.05.2019. Elektronnyi resurs: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/995_730

17. <https://web.archive.org/web>

18. <https://fip.dp.ua/index.php/FIP/article/view/319>

19. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/995_730#o1

20. https://dt.ua/CULTURE/sergiy_krimskiy_vid_nashogo_mileniumu_vashomu.html

Marta Labach

NATIVE CULTURE AS SPIRITUAL PROTECTION OF PERSONALITY IN THE ERA OF GLOBALIZATION

The problem of preserving national consciousness, ethnic identity and spiritual stability of the individual under the conditions of globalization is considered. In the twentieth century, globalization became a kind of challenge to the individual and to the humanity as a whole, since it put each country in the need to preserve its own identity, because it threatened the existence of peoples as national communities. The article focuses on the problem of preserving national identity as a spiritual protection of the individual, in particular, it stresses the issues what modern higher school can do for this purpose while teaching and educating a young man. Scientists who study this problem in the humanitarian sphere mainly distinguish its humanistic and anthropocentric aspects, which, in fact, are of most interest to the author. Therefore, cherishing the value of each individual who is a member of the national community is the first idea that should be strengthened in modern educational space. For a long time, the formation of the Ukrainian nation and its mentality, independence, democratic principles of life have been fundamental principles for our people, indeed, they are the security sphere in the assimilation processes that do accompany globalization. The formation of the consciousness of a person who knows and understands these principles will probably be successful provided that all the achievements of the Ukrainian culture and language, i.e. the concepts that have always played an extremely important role in the mental-

ity of our people. Several directions to educate a modern citizen and specialist are distinguished, namely: under the conditions of globalization and its distribution, to use the content and technologies of global education not only in the way of the unique multiculturalism, but also to develop it in order to strengthen the national consciousness in understanding the value of own culture in the multicultural world; to emphasize the need to integrate national culture in the context of European and world one, as it is self-sufficient, extremely interesting, original, and due to its culture Ukraine can make itself known to the world; to instill aesthetic culture for cadets and students, to develop aesthetic tastes, interest in national and world cultural heritage, thereby, influencing the formation of emotional intelligence; to use all available means of media education which provide almost unlimited opportunities to study academic disciplines and to get acquainted with the cultural educational materials of the virtual space, etc.

It is emphasized that higher education should actively teach and educate not a marginal person, but a highly educated, conscious intellectual, who, being a highly skilled specialist a particular industry, will also become a worthy citizen of his / her State, as well as a cultural personality. A powerful tool for such formation is the humanitarian academic disciplines, in particular, «Ukrainian language and culture», which are taught according to the curricula of all the specialties.

Keywords: globalization, ethnic identity, national consciousness, marginalized personality, incultural personality, nihongiron, ethnic marginalization.

*Науково-методична стаття